

ФІЛОСОФІЯ СПОРТУ В КОНЦЕПТІ УКРАЇНСЬКОЇ СВІТОГЛЯДНО-КОРДОЦЕНТРИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ

Основним завданням філософії спорту є вихід за межі його утилітарного розуміння лише як способу досягнення високих результатів під час змагань і переведення в контекст його інтерпретації з точки зору історичного культурно-цивілізаційного процесу, де українські філософсько-світоглядні кордоцентричні ідеї могли б зіграти вирішальну роль у розвитку привабливості спортивної діяльності як конструкта прогресу й розвитку масового спорту як фактора збереження національного здоров'я.

Ключові слова: філософія спорту, кордоцентризм, світогляд, методологія.

Основной задачей философии спорта является выход за пределы его утилитарного понимания лишь как способа достижения высоких результатов во время соревнований и перевода в контекст его интерпретации с точки зрения исторического культурно-цивилизационного процесса, где украинские философско-мировоззренческие кордоцентричные идеи могли бы сыграть решающую роль в развитии привлекательности спортивной деятельности как конструкта прогресса и развития массового спорта как фактора сохранения национального здоровья.

Ключевые слова: философия спорта, кордоцентризм, мировоззрение, методология.

The main task of philosophy of sport is going beyond his understanding only as a utilitarian way to achieve good results during the competition and transfer in the context of its interpretation in terms of cultural and historical civilization, where Ukrainian philosophical and ideological ideas kordotsentrychni could play a crucial role in the development of attractive sports activities like constructions of progress and development of mass sports as a factor in the preservation of national health.

Key words: philosophy of sport, kordotsentryzm, outlook, methodology.

Філософія – це мистецтво жити.

Григорій Сковорода

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. На рубежі ХХ–ХХІ ст. в епоху глобалізованих інформаційних технологій загострилася світоглядна проблема тілесного “входження” людини в природне й духовне середовище, яке оточує її, що викликало “критичний стан здоров'я населення, пов'язаний із несприятливими факторами, низьким рівнем рухової активності” громадян нашої країни [7]. Як завжди, в історії суспільного розвитку в кризовий період від учених вимагають знаходження “невідкладних заходів” для подолання несприятливих умов життя, а це, у свою чергу, призводить до актуалізації філософсько-світоглядних теорій минулого. Ключ, як муза історії, утримує в потаємній скарбниці своєї мудрості ключі до вирішення теперішніх завдань, якими б новими вони не здавалися сучасникам.

Історіософія спорту й фізичного виховання свідчить про діаметрально протилежні їхні устремління у взаєминах із філософією, хоча логіка культивування людської тілесності постійно перетиналася з намірами прихильниці мудрості (філософія як *любому-дріє*) розкрити через поглиблення в духовний стан, ідею (“*ейдос*”) таємницю побудови тіла людини (“*сома*”). Не згадуючи жодним словом про роль філософії у фізичному вихованні, один із фундаторів радянської теорії й методики фізичної культури Ю.Ф.Курамшин у підручнику для студентів міркує: “По природе, по сути своей человеческий организм – чудесная и удивительная система, саморазвивающаяся, самонастраивающаяся и самовостанавливающаяся” [13]. Якщо погодитися з подібним твердженням, то всі подальші його роздуми про різноманітні соціальні функції фізичної культури не мають сенсу, бо у всіх негараздах звинувачується не суспільство, а нерозумна людина.

Він, як і всі його марксистські однодумці, відводить їй лише роль шкідника свого здоров'я, бо вона заважає природі своїми негативними звичками, “своїм образом життя, неправильним харчуванням, нераціональною організацією дозвілля, п'янством, палінням, вживанням наркотиків” [там само]. Відомий учений не розкриває, а декларує комуністичні положення про те, якою має бути, а не якою є, існує в конкретних історичних умовах людська постать. Стає незрозумілим, як у “хворому суспільстві” може бути “здоровий спосіб життя” окремого індивіда?

Закиди на адресу окремої людини про шкідливі звички, неякісну їжу, забруднену екологію й заклики до занять фізичними вправами для всебічного розвитку, особливо через фітнес-індустрію, у той час коли більше половини населення через матеріально-економічну скруту ледве животіє, виглядають принаймні або як жарт, або як теоретичне глузування. “Хіба ж ревуть воли як ясла повні?” – риторично запитував у своїх земляків Панас Мирний.

Звичайно, здоровий спосіб життя можна було б розглядати як “панацею від всіх бід”, а нездійснений, ледве не біблійський образ “всебічної і гармонійно розвинутої особи”, який з комуністичних часів став ходульним девізом для теоретиків фізичної культури, залежав лише від побажань та “благих намірів” пересічної людини. Тобто фізична культура, на думку попередніх теоретиків, має призводити до розвитку духовності, бо тілесність, будучи названою культурною, зразу ж стає частиною загальної культури, або ж вона спрямована на неї.

Не заперечуючи добродійним закликам педагога-професора й відзначаючи ґрунтовність та всебічність його робіт, усе ж, дивлячись правді в очі, зазначимо, що подібні гасла вже не хвилюють молодь, у якої падає інтерес до занять фізичними вправами, до рухової активності. Останні втратили суспільно-громадську ідею, яка б мобілізувала, формувала завзяття, наснагу в молоді в її прагненні до подолання своєї тілесної обмеженості. Потрібна нова філософія спорту й фізичного виховання, бо якщо взяти на озброєння тезу про те, що людина від природи досконала і її лише не вистачає “всебічності”, то логічно, що стан здоров'я тілесного організму молоді людини не викликає в неї турботи, а “збої” в його природному механізмі, на її думку, можна легко усунути за допомогою ліків. Останні дослідження показують, що навіть старшокласники вважають здоров'я цінністю, але у власних пріоритетах покладаються на природну константу, а не предмет особистої опіки [11]. Що стосується недоліків у духовності, то вони теж швидко долаються за допомогою комп'ютерної інформації, яку молодь оманливо сприймає за освіченість.

У наведеному ракурсі здається недоцільним видання й перевидання написаних у радянські часи деяких методичних матеріалів з фізичного виховання, які критично не переосмислені з точки зору його ідеології. По суті, такі підручники лише відредаговані в термінологічному плані, де, у кращому разі, відсутнє лише найменування – “марксистсько-ленінська філософія”, але залишилися всі попередні догми. Тобто в них відсутнє сучасне реальне бачення проблеми.

Отже, якщо формулювати проблему в академічному стилі, то необхідність розробки нової концепції “філософії спорту” зумовлена рядом причин: *по-перше*, застарілістю попередньої діалектико-матеріалістичної соціально-філософської парадигми фізичного виховання й спорту, яка вже не відповідає реаліям ХХІ ст., а також практичною й теоретичною потребою виокремити межі її теперішнього методологічного застосування в емпіричних спортивних дослідженнях; *по-друге*, подальший розвиток гуманітарної складової спортивного наукознавства вимагає філософсько-світоглядного осмислення накопиченого досвіду в їх духовних практиках щодо психології спорту, історії спорту, педагогіки спорту, менеджменту та етики спорту, адже кожна епоха, за словами Г.Гей-

не, “має свої очі, здобуваючи нові ідеї”; *по-третє*, украї необхідно оновити занедбаний в останній час ореол спортивної діяльності й піднести жертвенну героїзацію долі особи спортсмена, котрий попадає в тенета комерціалізації й пов’язаної з нею криміналізації, коли спортсменів купують і продають як товар; *по-четверте*, у соціально-педагогічному плані повернути уроки фізкультури в привабливий вид заняття для школярів, студентів та різних категорій населення, стимулюючи правічні народні засоби тілесного самоствердження: грайливості, виставності, кмітливості, спритності, насичених гумористичною розважальністю.

Світоглядний зміст сучасної філософії спорту й фізичного виховання в структурі загальної культури, коріння якої завжди знаходиться в національній морально-етичній, правовій, художньо-творчій, мистецькій, освітянській та інших традиціях, то виникає питання про ті історичні національні філософські погляди, які могли б зіграти вирішальну роль у розвитку привабливості спортивної діяльності як конструкта прогресу й розвитку масового спорту як фактора збереження національного здоров’я.

Роботу виконано в межах планової теми НДР № 1.2.7.5 п кафедри соціально-гуманітарних дисциплін НУФВСУ: “Сучасна соціально-філософська парадигма фізичного виховання і спорту” (державний реєстраційний номер 0108U000908). Вибраний напрям дослідження включено в комплексну науково-дослідницьку програму НУФВСУ “Особливості гуманітарного дискурсу в спорті і фізичному вихованні”.

Аналіз показує, що сучасну вітчизняну, як і російську, фізкультурно-спортивну спільноту все більше хвилюють філософсько-гуманітарні питання розвитку їх галузі. До фахових науково-практичних зібрань усе більше залучаються філософи та інші різнопрофільні гуманітарії. У наукових вісниках українських університетів стають усе більш помітними філософські розвої думок щодо пошуку шляхів подолання світоглядної та теоретико-методологічної кризи в фізкультурно-спортивному наукознавстві. Із цього приводу необхідно вказати в аспекті нашого дослідження на **три** основні напрями дискусій:

1. Згідно зі звичним стереотипом мислення, який пропонувала марксистсько-ленінська філософія, вчені намагаються віднайти **єдиний** спосіб науково-філософського осягнення проблеми, нехтуючи засобами ірраціоналістичної філософії, яка категорично заперечує її науковий статус. Так, відомий учений В.І.Столяров у навчальному посібнику для аспірантів РГУФКСіТ у розділі “Вступ до філософії фізичної культури і спорту” розглядає її в діалектико-матеріалістичному стилі як один із варіантів філософії науки, тобто чітко й однозначно пропонує тільки сцієнтичне тлумачення спорту [12]. О.А.Передельський, по суті, не визнає можливості розглядати спорт у ракурсі мистецтва й тому застосовувати у філософії спорту алегорично-метафоричний образ мислення, і правильно називає такий підхід “наукомистецтвом”, яке нібито суперечить спортивній науці [10].

2. Автори визнають **плюралістичність** “філософії спорту” з використанням різнобічних світоглядних підходів до його вивчення як соціокультурного феномену, який по-різному виявляє свою онтологічну сутність у конкретно-історичних умовах і в національно-культурному оздобленні. Так, у російській літературі спостерігається методологічне протистояння між прихильниками традиційного діалектико-матеріалістичного філософствування й екзистенційно, або логікопозитивістсько налаштованої наукової інтелігенції (Л.М.Мікешина, Н.Ю.Мазов, Е.А.Нікітіна, А.В.Лук’янов, В.Б.Баранова) [3]. В українському спортивному континуумі публічно зберігаються толерантні стосунки, хоча багато вчених виступає з різноманітними пропозиціями щодо нетрадиційних методологій (Б.Мицкан, Г.Власюк, Л.Терешко, І.Муравов, Е.Булич, Д.Качуровський, Д.Булгаков, О.Фотуйма та інші).

Наприклад, професор Б.М.Мицкан у дусі українського пантеїзму та кордоцентризму започатковує сучасну теософію спорту в широкому розумінні цього терміна, що включає антропологічну проблему здорового способу життя. “Здоров’я – це піклування про чистоту тіла, так і чистоту духу. Християнинові не буде важко втілити в життя засади психофізичної єдності, оскільки вона не є для нього чимось новим. Адже, визначаючи те, що «тіло є храм Святого Духа...» (I Коринтян 6:19), діятимемо згідно з цим і зможемо пожинати чудові плоди своєї поведінки” [8].

Характерною рисою сучасного осмислення проблеми тілесності в українському спортивному наукознавстві став перехід до створення конкретних версій розуміння тих чи інших проявів людського буття, – пише О.Гомілко (Київ) [2]. Опікуючись привабливістю занять фізичною культурою в повсякденному житті, Ю.А.Компанієць (Луганськ) вказує: “Для того, щоб зрозуміти, пояснити і змінити тілесну поведінку, необхідно мати реальні уявлення про характер і особливості соматичних орієнтацій тих чи інших соціальних груп” [6]. А це вже безпосередньо стосується розгляду спортивного тіла, як певним чином культивуваці тілесних практик. “Сучасний спорт не просто є породженням відповідних методологічних передумов, але й сприяє зміні уявлень про характеристики тілесності і соціальний статус людського тіла як такого”, – зазначають харків’яни Л.М.Газнюк, Ю.А.Семенова [1].

3. Про необхідність формування у вітчизняній фізкультурно-спортивній науці нової “філософії спорту” говорить ряд учених. Але загальним для українського спортивного наукознавства є попереднє розуміння філософії як методології, бо в радянські часи поняття “світогляд” і “методологія” в московських підручниках з філософії ототожнювалися, незважаючи на доробки київської антропологічної школи філософів. На жаль, ще не здобула широкого розповсюдження екзистенціалістська методологія, хоча підходи до неї започатковуються. Так, С.В.Могильова (Харків) розглядає сучасний спорт у стилі екзистенційної філософії, підкреслюючи, що тілесність є одним із рівнів людської сутності, є ноумен людини, “річ-у-собі” і “для-себе” [9].

Метою статті є спроба переорієнтації вітчизняної спортивної світоглядної думки до вивчення історичних національних традицій філософії кордоцентризму, яка в умовах розвитку нетрадиційних методів оздоровлення відповідала б сучасним уявленням про співвідношення душі і тіла й сприяла розвитку екзистенційної методології гуманітарних досліджень спорту.

Результати дослідження. Філософський світогляд, на відміну від наукової методології, вивчає способи існування світу й буття людини, що називається “світом людини” як механізму самовизначення та самоствердження у ньому. Методологію дослідження виробляє кожна наука самостійно відповідно до об’єкта й предмета дослідження, а тому й має назву “наукова методологія”. Іншими словами, “світ природи” та “природний соціум”, у тому числі й людської тілесності з притаманною їй системою рухової активності, інстинктів, рефлексів та їхніх “комплексів” завжди розглядається через “світ людини”, а саме: у дискурсі духовно-практичної проблематики суспільно-індивідуального цілепокладання смисложиттєвих її потреб та інтересів. За радянських часів антропологічно-світоглядну проблематику могла розробляти лише київська школа філософів з притаманною їй пантеїстичністю й кордоцентричною історичною традицією як попередницею російського ірраціоналізму й західноєвропейського екзистенціалізму.

Кордоцентризм – це українська філософія, що визначає світ як систему явищ, споріднених серцю людини, бо він “існує й відкривається найперше для глибокого серця, а вже звідси для розуміючого мислення”. П.Юркевич у “Філософії серця” писав, що “діяльність людського духу має своїм безпосереднім органом у тілі не одну лише голо-

ву або головний мозок з нервами, а поширюється значно далше й глибше в середину тілесного організму” [15]. І далі: “Людина не насолоджується задоволенням безпосередньо й безумовно, як тварина, а що її насолода перебуває в залежності від тієї ідеї, яку вона витворила про цінність предметів або мети своєї діяльності” [там само].

Людське серце, що стоїть у центрі космосу, постає в П.Д.Юркевича як органічне природне вмістилище душі. Душевні стосунки, що виникають між людьми, відображають добросердечність Творця Всесвіту. Із цього приводу додамо, що коли від щирого серця чи від лукавого люди сприймають ввічливість чи улесливість оточення, залежить від того, Бог чи диявол посилюється в їхніх душах. За І.Кантом присутність Бога в серці людини показує наявність у неї совісті, яка є релігійним джерелом життя за християнськими принципами “віри, надії і любові”. Але знання совісті та її відчуття – це різні речі, бо муки, що її бентежать, значно сильніші за фізичний біль. Цинічна людина, що втрачає совість, стає нахабою, тягарем не тільки для оточення, а й для самої себе, і поступно руйнується її особистість. За Сенекою Бог покірного веде, а безсовісного (не покірного совісті) волоче. Свобода совісті – це постава серця, це моральний вибір, чим і має займатись екзистенційна аксіологія. Зокрема, сучасна аксіологія фізичного виховання й спорту не має обмежуватися в такому контексті лише вивченням ціннісних орієнтацій окремої людини чи групи людей, а імпліцитно включати етичну проблематику як космогонічну аксіосферу.

Традиція розглядати світ через випромінювання сердечності людини та її чеснот відрізняє українську кордоцентричну філософію від інших тим, що намагається поєднати Ведичну антропоморфну культуру й античний космоцентризм, з якого починається західноєвропейська раціоналістична парадигма. При чому пантеїстичне бачення світу, коли природа оголошується Богом в українській культурі, з’явилося значно раніше, ніж у західноєвропейській. Навіть у Т.Шевченка Ісус Христос є людиноподібним, як селянин, що йде за плугом, а Марія несе йому їсти. К.Транквіліон уважав: “Без тіла й вегетативних процесів людина не може жити, а її душа – відчувати, розуміти, воліти, набувати добродетності, тому тіло – друг душі” [5].

Але душа не завжди дружить із тілом. Достеменно відомо, що поділ тіла на культурне й некультурне є витівкою “теоретичного розуму”. Тіло єдине у всіх його вітальних проявах і в цьому його досконалість, а термін “саморегуляція” означає душевне управління ним, бо за приставкою “само-” ховається платонівське “*сема*”, тобто душа. Тіло страждає від витівок душі, яка то кличе до звершень, то веде в блуд, то возвеличує тіло, а то кидає його в прірву, у ковбаню (рос. – омут). Воно раніше старіє й помирає, покидаючи душу на призволяще, щоб її, за Демокрітом, покликали на Божий суд, куди тіло подасть на неї позов за несправедливі звинувачення в похитливості. Гармонія душі й тіла досягається в окремі миті, у тому числі й під час занять фізичними вправами і спортом, коли тіло отримує *насолоду*, а душа – *задоволення*, створюючи *радість життя*. А це є вже полем філософської екзистенції, яка розглядає людину вже не в абстрактних вимірах, як “облако в штанах” (В.Маяковський), а як живу істоту, що переживає в собі й для себе всю історію, ту чи іншу навколишню ситуацію, поведінку й думки людей, з якими спілкується. Сердечні взаємини між людьми називаються доброзичливими, і вчитель фізкультури чи тренер повинні майстерно володіти словом, щоб дійти до серця вихованця, яке завжди наповнене любов’ю до себе й ближніх.

Принагідно скажемо, що марксизм у натуралістичному його тлумаченні не міг би самотійно, без тиску владної ідеології, знайти широкого поширення у співучій ментальності мелодійних українців. М.Смотрицький, як член київського братства, закликав: “Відкрийте ваші сердечні очі, пізнайте самих себе, пізнайте батька і матір своїх, зрозумійте в чиєму і якому домі народились” [там само].

Виникає питання: який стосунок мають наведені положення до спорту й фізичної культури? У відповіді будемо стверджувати, що спорт намагається вирішити довічну проблему співвідношення душі й тіла, а тому предметом філософського фізкультурно-спортивного світогляду є тілесність людини під кутом зору духовної, а точніше – душевної рефлексії.

Історичні традиції українського світоглядно-філософського кордоцентризму впливають на розвиток сучасного спортивного наукознавства в трьох царинах: *по-перше*, філософія прямо чи опосередковано завжди впливала на історичний перебіг стану фізичного виховання людей і спорту незалежно від того, прославляла вона чи гудила їх. Свідомі або неусвідомлені намагання деяких сучасних дослідників, різних фахівців у галузі фізичної культури й спорту обійти або не помічати філософську проблематику в ній завжди приводять у глухий кут теоретичного нецтва й декаденства, оскільки сумлінність науковця визначається вмінням переосмислювати, рефлексувати пройдений шлях і визначати його перспективи. У спортивній діяльності також завжди важливий аналіз того, яким чином здійснилась ідея, що “закладалася” перед виступом на змаганнях, або які були при цьому допущені помилки.

По-друге, філософія спорту безпосередньо не впливає ані на рекорди, ані на здобуття чемпіонських титулів, ані на всілякі виграші й призи. Вона має через розум та емоції спортсменів та їх тренерів, інструкторів і вчителів фізичного виховання стимулювати пошук істини в наукових дослідженнях та додавати завзяття спортсменам в усвідомленні їхньої соціально-культурологічної цінності як діячів національного вишколу. Переможець Олімпіади в еллінів – це “кращий грек!” Утрата національного колориту в спорті призведе до його переродження в черговий тип “гладіаторських побоїщ”, до моральної безвідповідальності, деградації гуманістичних принципів його організації.

По-третє, кожна наукова галузь, претендуючи на свою самобутність, має власну філософію (М.Гартман), а філософія здобуває в аналізі різнобічних сфер суспільної життєдіяльності насагу, раціональний зміст і складає змістовну людяну основу загального наукознавства. Філософія спирається на його досягнення й озброює людину, а в даному випадку – спортсмена, тренера, вчителя чи інструктора, методиста фізичної культури теоретично-світоглядним обґрунтуванням їхньої духовно-практичної творчості.

У цьому дискурсі “філософія спорту” належить до екзистенційно-антропологічного напрямку, основу якого було закладено українською кордоцентричною філософією братчиків, П.Юркевичем, Г.Сковородою та їхніми послідовниками в специфічному українському пантеїзмі Т.Шевченка, Лесі Українки, М.Коцюбинського, О.Кобилянської, в українському раціоналізмі І.Франка, В.Стефаніка, В.Липинського, в “кларнетизмі” М.Тичини, В.Сосюри, О.Гончара, І.Миколайчука, у протестному “національному комунізмі” В.Винниченка, М.Хвильового і нарешті – в екзистенційно-антропологічному повороті київської школи філософів П.Копніна, В.Шинкарука, О.Яценка, І.Бичка, В.Табачковського в 60–70-х роках ХХ ст., який здобув назву “*українського варіанта філософії неомарксизму*” [4].

В останньому положенні важливо підкреслити думку, що філософія не складає якогось єдиного виміру багатобарвного життєвого процесу, а тому філософія спорту може бути представлена в різному дискурсі міркувань залежно від світоглядної позиції автора, як на прикладі з тренером спортивної команди, котрий може вибрати різноманітну стратегію й тактику тренувального й змагального процесу. А тому не слід усю філософію сприймати як марксистсько-ленінську.

Філософія спорту в нашому варіанті не претендує на науковий статус знання, оскільки вона відповідає екзистенціалістському світогляду в дискурсі українського кордоцентризму в сучасному фізкультурно-спортивному наукознавстві. Сучасні підручни-

ки з філософії нотують: “Філософія розкриває у певній парадигмальній формі *спосіб взаємодії людини зі світом*. Тому принципово хибними є спроби видати філософію за науку, як це прагнула зробити т. зв. “марксистсько-ленінська філософія (згадаймо сталінське «визначення» філософії як «науки про найбільш загальні закони природи, суспільства і мислення»)» [14].

Спорт наочно демонструє внутрішні психічні сили й тому він завжди екзистенційний. Обираючи проблему **свободи людини** як головну в її життєдіяльності й визначаючи її як **примару**, що ніколи не завершується й не здійснюється, але до якої завжди прагне людина (боже покарання), філософи-екзистенціалісти розвивають ідею жертвовності буття. Прикладом такої жертвовності є спортивна діяльність, з чим пов’язані його уславлення й героїзація.

Спортсмен завдяки невірогідним зусиллям й обмеженням у повсякденному житті віддає своє тіло, потаємні фізичні сили напоказ глядачам, чим демонструє супротив (природі чи богам) “заготовленій” йому долі. Спортивне тіло під час виступів на змаганнях знаходиться в напруженому стані пограничної ситуації, тобто в сутичці між життям і смертю. Спортсмен завжди ризикує втратити власне здоров’я й життя. Італійські дослідження показують, що середня статистична тривалість життя в спортсменів на 2–3 роки нижча, аніж у середньостатистичного громадянина. “Спортивне тіло” – це соціокультурний феномен виходу людини в момент змагальної діяльності за межі своїх природних, фізичних можливостей і миттєве поєднання з душею (екстаз), чим трансцендентує (відкриває) закладену космосом ідею його творіння. Неоплатонік Григорій Сковорода розглядав існування у Всесвіті двох натур (природної й душевної) і трьох світів, яких він убачав у дієвості мікрокосмосу (духовні властивості) й макрокосмосу (фізичний порядок), що мають “один початок і кінець, загальний корінь, що тлумачиться як божа сутність”.

У такому дискурсі філософія спорту відноситься до “ейдосу”, є спортивним цілепокладанням поруч зі спортивною діяльністю, яка завжди має свою “ідею”, зміст якої не обмежується перемогою чи встановленням високих результатів у змаганнях. Спорт у цілому як суспільна сфера життєдіяльності стає в тому випадку соціокультурним феноменом, коли він задовольняє певні потреби практики й по цьому возвеличується до рівня інтересів громадськості. Філософія спорту виводить його на такий рівень, де вирішуються життєзначущі для суспільства потреби в збереженні людської тілесності, її здоров’я й краси. А тому пантеїстичні роздуми сучасних учених, з одного боку, продовжують традиційну кордоцентричну лінію в українській духовній аурі, а з іншого – стимулюють до поглибленого вивчення психосоматичної структури особи спортсмена, фізично-тілесної постави й дотримання морального кредо здорового способу життя, а саме “не чинити ні собі, ні людям зла”. Упорядкований спосіб здійснення своєї життєвої позиції українська кордоцентрична філософія вбачала в тому, щоб людина пам’ятала добро Творця й вбачала навколишнім їхню недосконалість.

Висновки

1. Сучасна філософія спорту знаходиться в процесі зміни світоглядно-методологічної парадигми й переходу від моностатичної діалектико-матеріалістичної до плюралістичної екзистенційної філософії, при цьому розглядаючи спортивну діяльність в її граничних основах, вирішує *онтологічне* питання про співвідношення душі й тіла.

2. У педагогічному процесі фізичного виховання було б доцільним в українських традиціях кордоцентризму переакцентувати поняття “всебічного і гармонійного розвитку особи” й трактувати її як єдність душі й тіла, уміння людини “бути самою собою”, знаходити внутрішню злагоду між тілом, почуттями й розумом. Успішна людина – це така, яка самовідбулася. Фізичне виховання відкриває шлях до серця людини. *Аксіологія*

спорту й фізичного виховання включає не лише ціннісні орієнтації молоді до власної тілесності, а й етичну проблематику, тобто відповідальне ставлення до свого здоров'я.

3. В екзистенційно-антропологічних дослідженнях у галузі фізкультурно-спортивного наукознавства необхідно розвивати в душі українського варіанта пантеїзму *теософію спорту*, яка б поглиблювала дієтетику душі й тіла (Б.Мицкан) і в такий спосіб чинила супротив поширенню дегуманістичних, деградаційних, криміналізаційних тенденцій у розвитку сучасного спорту.

4. У навчальних програмах підготовки фахівців спортивного спрямування ввести курс професійної етики, метою якої було б формування знань, навичок та вмінь доброзичливого спілкування у своєрідних взаєминах, що виникають під час спортивних тренувань, уроків фізичної культури, виступів на змаганнях тощо.

1. Газнюк Л. М. Аксиологія тілесності в контексті фізичного розвитку людини / Л. М. Газнюк, Ю. А. Семенова // Парадигма здорового способу життя: духовні та фізичні компоненти : зб. наук. статей II Міжнар. наук.-теорет. конф. кафедри соц.-гуманіт. дисциплін, Київ, 19–20 березня 2010 р. / уклад. Ю. О. Тимошенко. – К. : НУФВСУ, 2010. – С. 23.
2. Гомілко О. Метафізика тілесності: концепт тіла у філософському дискурсі / Гомілко О. – К. : Наук. думка, 2001. – 340 с.
3. Ібрагімов М. Епістемологія спорту і фізичного виховання в антропософському вимірі / Михайло Ібрагімов // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2011. – № 1. – С. 101–108.
4. Історія філософії : підручник / В. І. Ярошовець, О. В. Александрова, Г. Є. Аляєв [та ін.] ; за ред. В. І. Ярошовця. – К. : Київський університет, 2010. – С. 833.
5. Історія філософії України : підручник / під кер. М. Ф. Тарасенко, М. Ю. Русин. – К. : Либідь, 1994. – С. 132.
6. Компанієць Ю. А. Феномен тілесності в сучасному філософсько-культурологічному дискурсі / Ю. А. Компанієць // Педагогіка, психологія і медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 5. – С. 63–68.
7. Круцевич Т. Ю. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення : навч. посіб. / Т. Ю. Круцевич, Г. В. Безверхня. – К. : Олімп. л-ра, 2010. – С. 13.
8. Мицкан Б. Природа та здоров'я людини: дієтетика душі й тіла / Мицкан Богдан // Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. – 2008. – Т. 1. – С. 85.
9. Могільова С. В. Сучасний спорт в екзистенціальному та соціально-комунікативному вимірах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.03 / С. В. Могільова ; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2008. – 18 с.
10. Передельський А. А. Філософія спортивної науки: проблемно-футурологічний аналіз / А. А. Передельський // Теорія і практика фізическої культури. – 2011. – № 4. – С. 102.
11. Саїнчук М. М. Гуманістично-ціннісна сутність фізичного виховання сучасної молоді, що навчається, в контексті її оздоровлення / М. М. Саїнчук // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти : зб. статей за матеріалами ІХ Ірпінських міжнар. наук.-пед. читань : у 2 ч. – Ірпінь : Нац. ун-т ДПС України, 2011. – Ч. 2. – С. 412.
12. Столяров В. И. Введение в философию физической культуры и спорта / Столяров В. И. // Философия науки : метод. материалы для аспирантов РГУФКСиТ : в 4 ч. / ред. А. А. Передельский, В. И. Столяров, М. М. Башаева. – М., 2010. – Ч. 4. – С. 97–174.
13. Теория и методика физической культуры / под ред. проф. Ю. Ф. Курамшина. – М., 2007. – С. 21.
14. Філософія як історія філософії : підручник / за заг. ред. Ярошовця В. І. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – С. 7.
15. Юркевич П. Д. Сердце и его значение в духовной жизни человека, по учению Слова Божия / П. Д. Юркевич // Философские произведения. – М., 1990. – С. 94.

Рецензент: докт. біол. наук, проф. Мицкан Б. М.